ئیسماعیل کوردە

1900 تێپەڕیووە

نۆڤلێت

www.iqra.ahlamontada.com
منتدى إقرأ الثقافي

ئەم کتێبە

لە ئامادەکردنی پێگەی

(منتدى إقرأ الثقافي)

WWW.IQRA.AHLAMONTADA.COM

بۆ سەردانی پەیجی پێگە:

https://www.facebook.com/iqra.ahlamontada/

بۆ سەردانی پێگەکە:

http://iqra.ahlamontada.com

نوڤلێت

١٩٠٠ تێپەڕیوە

ئیسماعیل کوردە

چاپی یەکەم
کوردستان/ هەولێر
٢٠١٠

لەبلاوکراوەکانی سەنتەری لێکۆڵینەوەی فیکریی و ئەدەبی نما
زنجیرەی(٨٠)

سەرپەرشتیکردنی پرۆژەی چاپی کتێب
ئیسماعیل کوردە، رێبین رەسوڵ

"ئەو نۆڤلێتە (١٠) ساڵ بەر لەئێستا نوسراوە"

ناوی کتێب: ١٩٠٠ تێپەڕیووە
نوسینی : ئیسماعیل کوردە
ژانر: ئەدەب/ نۆڤلێت
پیت چنین: نما
دیزایین: نما
بەرگ: ئارام عەلی
تیراژ: ٥٠٠
چاپی یەکەم: کوردستان/ هەولێر ٢٠١٠
چاپ: چاپخانەی شەهاب

مافی لەچاپدانەوەی بۆ گۆڤاری نما پارێزراوە

-١-

ماریانا کارلۆس

خۆزێ مارکۆس

لیۆناردۆ تۆماس

لۆڤانا ساندراما

لۆزا گارسیا

میلۆنا پازیا

پاولۆ نیکۆلا

گابریێل تالاندی

مارکۆ ژاکاریۆ

کلاودیا کۆلاما

پـایزێکی مەیلەوسـاردە، ماڵەکـەمان لـەکۆڵانێکی تەسـك و داخراودایـە، بەشـی هـەرە زۆری کاتـەکان نـسێ بـوو، شـوێنەکەی کـەوتبووە تەنیـشت کڵـسەیەکی کـۆن، کلێـسەیەکی سـەدان سـاڵی،

کڵسەکە تەنها بۆنی راهیبەو شەرابو دەنگی تەراتیلو مۆسیقای لێدەهات. ناوی کڵێسای مەریەم بوو، مەریەمی پاکیزە. باخچەیەکی بچکۆلانەی لەدواوە هەیە، گەرچی زۆر سەوز نەبوو، وەلێ بێدەنگیەکی پێوە دیارە، پێدەچوو هەرخۆم هەستی پێبکەم، بۆیە هەمیشە لەوێ دادەنیشتم. ئێواران پاییز باسی سەربووردەکانی خۆی دەکرد، باسی ئەو گەڵایانەی کە لەباخچەدا دەمێکە بەدیاریانەوە سڕبووم، هەندێکیان زەرد، هەندێ سوور بەلقی دارەکانەوە مابوونەوە. هەندێك لەسەر زەوییەکە کەوتبوون، سەیری ئەو پاسارییانەم ئەکرد کە پاییز لەپشتی گەلاَکانەوە ماڵەکانی دابوونە بەر خۆرو چریکە چریکیان دەهات، هەمیشە ئێوارانی دردنگ دەیانچریکاند. هەستم بەسەرما دەکرد، پێموایە ئەوانیش وەك من بەدوای ماڵێکی دیکەدا بگەڕێن، پاییز باسی تەنیایی دارەکانو تەنیایی خۆیو سەفەرە دوورەکانی خۆی دەکرد پاییز دەیگوت: لە سەفەری پێش گەڕانەوەمدا بەماڵی بەفردا تێ ئەپەڕم، لەهاویندا چاوم لێیە لەباخچەکەدا تۆ خەریکی چیت؟ ئاگام لە گوڵەکانە ..بەلاَم هاتنی من هاتنی وەرزی تەنیاییو هەڵوەرینە، بەشێکە لەبێ ئومێدیو بەشێکیشە لەجوانی زیندەگی.

نەدەکرا من قسە نەکەم..قسەکردنم ئەو ئێوارەیەبوو، کە لیۆناردۆ سەرەتای تەنیاییەکانی بۆ پاییزو وەرینە جوانەکانی ئەم وەرزەی بۆ "خۆزێ"ی هاورێی گێڕایەوە..لەو رۆژەوە تەنیام..پاییزیش

بەردەوام دەیەوێ دەفتەری یادەوەرییەکانی بۆ بکەمەوە..کەسێکم هەیە! تەنیا پاییز ئاگای لێمە؟! پاییز شێتانە نهێنییەکانم ئاشکرا دەکات، بەدەست خۆشم نییە جارناجارێك بۆی باسدەکەم. خۆزێ، لەورۆژەوە من بەفرم خۆشدەوێ کاتی بارینی بەفر هەست دەکەم ژیان دەیەوێت قسەم لەگەڵدا بکات. بەفر بەئاگات دێنێتەوە کە زیندەگی ماناکانی خۆی نادۆڕێنێ..بەفر پێیدەگوتین، وەرزی خۆم خۆش دەوێت..ئای خۆزێ بەفریش ئاگای لێمان هەبوو. بەڵام هەمیشە پاییز جوانتر بوو.

ئیوارەیەکی ساردەو، زورەبایەکی تەزێنەری لێدهات، گژوگیای وەریوو، گەڵای سەرزەمینی لولدراو، بە ئێوارەیەك دەچوو چاوەڕێی شتێك بووم بەخەیاڵمدا نەدەهات چی بێت. زۆر داماوو سەرگەردان بووم، چەند رۆژێك مابوو بەرەو سەفەرێکی دوور بڕۆم. دیواری ماڵەکەمان بەدیواری کڵێسەی مەریەمەوەبوو،باخچەکەشمان بەسەر حەوشەی کڵێسەکەیدا دەڕوانی، زۆرجاران لەوێوە راهیبەکانم دەدیت، بەدزیوە سەیرم دەکردن کە چۆن لەنێو کڵێسەدا دەژیان، رەبەنو راهیبەی زۆری لێبوون دەهاتنو دەچوون، هەندێ جاریش گوێم لەتراتیلەکانی ئینجیلی عیسا ئەگرت، لەوێدا دەیانخوێند. ئاوازێکی خۆشی هەبوو، چێژم لێوەردەگرت لە هەندێکیشیان دەگەیشتم. هەموو یەکشەموانێك خەڵکی "تراونا" بەرەو کڵێسەکە دەچوون، دایكو باوکیشم..ئەو رۆژە بۆنی خۆشیان لەخۆدەدا، جلەکانیان پاكوخاوێن

دەبوەوە، خۆیان دەشوت..بخوریان دادەگیرساندو مۆمیان لەگەڵ خۆیان دەبردو ئێوارانیش کە دەگەڕانەوە زۆر دڵخۆش دەبوون. منیش جارناجارێ دەچووم..ماریانا هاوڕێم زۆرجاران پێیدەگوتم: "**بۆ چەند جارێکیش بێت بابچینە کڵێسەی مەریەم**" زۆر پێی خۆش بوو بچمو لەوێ یەکتر ببینین. ئەو چاك باوەڕی بەیەسوعو بەمەریەم هەبوو. لەناخەوە خۆشیدەویستن..

لە تراونا سەیری کەنار ئاوەکانیم دەکرد، ئێوارانی زۆر جوان بوو، کە رۆژ بەرەو ئاوابوون دەچوو رەنگی ئاوەکانی خۆرنشینی دەکرد...

ترینگ..ترینگ..ترینگ..ترینگ دەنگی ناقۆسی کڵێسەکەش دێت..خەڵکی لەتراونا وردە وردە لەمەزراکاندا بەرەو ماڵ دەبنەوە..هەریەکەیان شتێکی بەدەستەوەیە، من هەموو ئێواران چاوەرێبووم لۆڤانا بەوێدا بە کۆڵانی بەر باخچەکاندا دەهاتەوە. ئەوان رۆژانە دەچوونە نێو مەزراو باخچەکانی دەوروبەری تراوناو ئێواران دەگەڕانەوە. من وەك خەمزەدەیەك لەکەناری ئاوەکە دادەنیشتمو لەئێوارە رادەمام..

ئای خەمزەدە..ئێوارە دنیایەکی زۆر تەنیاو بێدەنگە، زۆر حەزم لە بێدەنگیو تەنیایی بوو، تا ئەو ڕادەیەی هەستم دەکرد خۆم بوومەتە یەك پارچە تەنیایی. هەستم بە باسو خواسی نێوان ماڵئاواییەکانی خۆرو هاتنی شەو دەکرد، گوێم لەهەناسەکانی

ئاوابوون دەبوو. ئێوارە سیحرێکی سەیر سەرمەستی نەکردم، مەگەر هەر لەتراونا ئەو جوانیە ببینیت..یان پێدەچێت من جگە لەتراونا هیچ جێگایەکی دیکەم نەدیبێ. تا درەنگانێك لەدەم ناوەکە دەماینەوە، جارناجارێك لەگەڵ لۆڤانا لەقاقای پێکەنینمان دەماندا، جارناجارێکیش لەخۆشیاندا دەگریاین..تا تاریك دادەهات دەماینەوە، ئەو هەمیشە درەنگی بوو، منیش نەمدەزانی چی بکەم بۆیە هەرگیز درەنگم نەبوو.

هەندێکیان بەکۆڵانەکانی بەرماڵی ئێمەدا دەڕۆیشتن‌و لە بەرخۆیانەوە قسەیان دەکرد. هەندێکیان بەبەرەکەی تری شاردا کە کۆڵانە سێبەریەکانی شاربوون، کە پڕن لە کۆڵانەباخ‌و بۆن‌و بەرامی گوڵ‌و قەنەفڵ‌و مێخەك..تێدەپەڕین.

خۆزی تۆ دەزانی سروشتێکی جوانی هەبوو، سەیرە..هەستم دەکرد بەهەشت بێت‌و پێی نەزانین کە بەهەشت. دیمەنەکانی چەندە جوان بوون، ژیان لەوێ سادەو..ئای کە کچ‌و کوڕی زۆریان هەبوو، هاوڕێیەتی یەکتریان دەکرد..لەناخەوە یەکتریان خۆشدەویست. بەڵام ئەوان زۆر لەناو باخچەو مەزراکان دەگەڕان، لیۆناردۆش خووی بەماڵەوە گرتبوو. خۆزێ من ئێستا باس لەژیانی تراونا دەکەم..ئا تۆ دەزانی؟! خۆزی"ئەی چۆن دەزانم.."ئای کە گوڵەکانی جوان بوون!! ئای کە دوور لەژیانی تەنیایی ئێستامان خۆشبوو..هەندێکجارییش دەڵێین پێدەچێ ئێمە منداڵ بوبین‌و هەستمان بەتەنیایی نەدەکرد.

منـدالّيمان هەميـشە پـڕ بـوو لەبێهەسـتی..کـە هاتینـە "سـتیمۆر" خوومان بە تراوانـاوە گرتبـوو، سـەیرم دەکـرد خـەڵکی زۆر تـەنیاترن، ژاوەژاوی شـارو ئۆتۆمبیـلو دوکـەڵی کارخانـەکان سـەری کـاس دەکردی..ئاسان رانەدەهاتم..تا راهاتم زۆر سەخت دەژیام، لەو شـارەدا هەستت بە نائارامی دەکرد..نەمدەزانی چیە؟! وەلـێ هەسـتم دەکـرد منداڵانی شار کەمتر دەهاتنـە دەرەوە..تـەنیابوون، شـار زۆر تـەنیایی پێوە دیاربوو..منیش زۆر بێتاقەت.

ئەوکاتەی لەستیمۆر بووم..ئێواران لەسانتی خەڵکی پیاسەیان دەکرد، کوڕوکچ پیاسەی دوریان بەیەکەوە دەکرد..دەچوونە سەر ئـاوو باخـچەکانی ئـەوێ. بیرمـە پیـاوە پیرەکـە دەیگـوت:"**دوور ڕۆیـشتن لەئەفسانەی ژیانو بوونی ئینسانەکاندا، ئاماژەکان بەرەو سەروادەی خولّقانی مرۆڤەکانی ئەبردی..دوور ڕۆیشتن مەودای گومانەکان کەمتر دەکاتەوە، خۆشەویستیەکانیش تەمـەن درێـژتر دەکـات..ئەفـسانەی ئینـسان لـە ئاینەکانیـشدا ئەفـسانەی دوورییـە. ئەگەرچـی دووری بەردەوامییەکانی نێوان ژیانو مردنمان نیشان ئەدەن. وەلـێ ئینـسان چەند دوورتر بڕوات رامانەکانی دورتر دەبنو خۆشەویستیەکانی بەرەو روحیانیەت دەچن. روئیای گەشترو بینینی روونتر دەبێت**".

سەیرم دەکرد ...خۆزێ ..دەزانی هیچ گرفتێکم نـەبوو، ژیـانی ستیمۆر خۆی وابوو نازانم چۆن وەسفی بکەم؟! چۆن بیگێڕمـەوە، ئـای کـە وێـران بـووم تـەنیایی لەنێوەنـدی شـەقامو کۆڵانەکانـدا، لـەنێو

ژاوەژاوی شاردا رووی بەرووەوە دەنای..یان پێدەچوو هەر من وابم!! بەڵام ئەوێ شەڕێکی گەورە بوو لەگەڵ مانەوەدا.

بۆ خوێندن هاتومەتە ستیمۆر، دوای مانگێك باوکم کە خواپەرستێکی کاسبکاری ئاینینەوە ناوی " تۆماس" هەر لە تراونا دەژیاو بیری لەمردن دەکردەوە، سەیرە..هەر خەریکی ئەودنیا بوو، مەستو سەری کاس ببوو،ژیانی لا تاڵو دەیویست ئێمەش وابین، رۆژێك لە ستیمۆر هاتە لام دەمزانی کارێکی هەیە، دوای چاكو چۆنی یەکسەر گوتی: لیۆناردۆ بابڕۆینەوە من پێم سەیر بوو..چووینەوە کەچی هێشتا نەگەیشتبوینەوە یەکسەر دەستی کردە قسەکردن. بۆکوێ؟! باوکم:"..ئا..ئەوە نیازم وایە تۆ لە خوێندنێکی چاکتر بخوێنیو بەرەو "کەڤالۆنا" دەتنێرم..دەڵێن لەوێ خوێندن باشترەو مامۆستای چاکتری لێیە، شارێکی هێجگار خۆشەو پڕییەتی لەکڵێساو ئیماندارو خواپەرست" هەر خۆی وەڵامی خۆی دەدایەوە. "ئا..شارێکی زۆر ئارامە تاك تاکەش پەرستگای موسڵمانی لێیە.."

وەلێ بەقسەی خۆی هێندە نیین..هەرچۆنێك بێت باوەڕی پێهێنامو لەگەڵی چووم. بەڵام من ئەم بارەم پێخۆش نەبوو، ئەبێ چۆن ژیانێك بێت، لەشارێکدا بژیت پڕ بێت لە کڵێساو قەشەو مەلاو مزگەوت..ئەمە چی!! ئەگەرچی گاڵتەم بەو جۆرە خوێندنەش دەهات..وەلێ دوای دوو رۆژ بۆ خوێندن بەرەو "کەڤالۆنا" بەرێکەوتم.

-٢-

ئێوارەیەکی درەنگ وەختان تاریکی وردە وردە باڵی دەکێشاو منیش گەیشتمە کەڤالۆنا، کەسم نەدەناسی زۆریش قەڵەباڵغ، وەك بۆی وەسف کردبووم، زرمەی دەهات لە قەشەو کڵێسەو ترینگە ترینگو دەنگە دەنگی مزگەوت، واقم لەم زرمە زرمە وڕما؟!! هێشتا سەرەتامە، سەرم کاسو، گێژبووم..تەنها ئەدرەسی خوێندنگاکەم پێیە..لەبەر کڵێساو مزگەوت بەنەستەم ئەدەرسی خوێندنگاکە ئەدۆزرایەوە..کەناوی " کەڤالۆنا سکۆل" بوو..بە ئۆتۆمبیلێك بەرەو خوێندنگاکە بەڕێ کەوتم، ئەدرەسەکەیم دایە شۆفێرەکەو چوار لیرەشم پێیدا..لەوێ لە یەکەم دیتنمدا مامۆستایەکی خوێندنگاکەم بینی، کاری وابوو کە ڕێنمایی خوێندکارەکان بکات، ئەمە کاری خۆی بوو دەیکرد، وادەی بەیانیم وەرگرت کە سەر بدەمەوە..سەیری خوێندنگاکەم کرد شوێنی خوێندنی لاهوتیە، لەوێوە زانیم، باوکم کە مەبەستی چییەو دەیەوێ ببم بە قەشەو کرینی بەهەشتیش لەرێگای خوێندنی منەوە مسۆگەربکات. شەو لە مۆتێلێك مامەوەو ڕۆژی دوایی سەرێکم لە خوێندنگاکەداو بەدوای ماڵدا گەڕامو کۆڵانەو کۆڵانم زۆرکردوو وا ڕێککەوت شوێنێك بگرم لە ژوورێکو نیو زیاتر نەبوو، لەگەڵ

کەسێکی تردا گرتم کە ناوی "گابرێل" بوو خەڵکی هەمان وڵات بوو..تەنها ئەوە نەبێ ئەو لە لادێوە هاتبووە شار، من بە نیسبەت ئەوانەوە یابانچی بووم، بۆنی پەتای بێگانەیم لێدەهات، خەڵکان بەسەیرەوە تەماشایان دەکردم، منیش هەمیشە بەگومانەوە سەیری خۆمم دەکرد.

بەیانیان لەو خوێندنگایەدا دەمانخوێند، خەڵك ئەو خوێندنگایەیان بە شوێنێکی باشی خوێندنی لاهوتی دەزانی، زۆر بەناوبانگ بوو لە سەرتاسەری وڵاتەوە خوێندکاری بۆ دەهاتن. شوێنی خوێندنگاکە کەوتبووە ناوەندی شارو، ئەگەرچی کۆڵانی پێچاوپێچی زۆربوو وەلێ گەلەك دلگیر بوو..خۆش، پارك‌و گوڵی زۆری لێبوون، لەو خوێندنەدا کچ‌و کوڕان بەیەکەوەیان دەخوێند، سەیربوو لاهوتیەت‌و پێکەوەبوونی کوڕوکچ..زۆر لە بەهەشت دەچوو..وەلێ رووت نەبووین جلمان لەبەربوون..مەلێ ئێمەیان رادەهێنا بۆ ئەوەی لە کلێساکانیش وەك راهیب‌و راهیبەو قەشەو شتی لەو جۆرە بەیەکەوەبین..جلی زۆرمان لەبەربوون..سالانە بەفرو بارانێکی زۆری دەگرت، شارەکەی خۆش دەکردو خۆیشی شارێکی پاك خاوێن‌و، رووبارێکی زۆرجوانی بەنێودا دەرۆیشت. بە رووبارەکەیان دەگوت "سراڤا"..ئەم دەزانی بۆوای پێدەلێن..دوایی کە پرسیارم کرد مەبەستیان لە سراڤا ئاوی روون بوو، بەلام زۆر جوان کەڤالۆنای کردبوو بە دوو کەرتەوە..چەندین پردو رێگای بۆکرابوون کەلەك‌و

بەلەمی بچووکی تێدا دەجولاّن..لەلای خۆمانی دەکرد وەلیّ تراونای خۆمان بچوکتربوو..شوێنی خوێندنەکەمان زۆر لە ئاوەکە دوور نەبوو بەتایبەت بۆ من کە ئێواران دەچوومەوە مالّ ئەبوا بەوێدا تێپەڕم. زۆر هەستم بەغوربەت دەکرد کەس نەدەبووە هاوڕێم..تەنها گابرێل نەبێت کە بەیەکەوە لەژوورێکدا بووین، کەس نەبوو کاروانی غەریبی خۆیم بۆ باس بکا..تەنیایی غوربەت لەغروبی خۆر، لە نەهاتنی مانگ..خەمزەدەیی ئەستێران لەغوربەتی منیان نەدەکرد، دووربوون لێم دوور..هەمیشە بیری خۆزێم دەکرد، چونکە کە رۆیشتم ئەوم نەبینیی‌و نەمتوانی پێی بلّێم بۆ سەفەر دەچم.

مالّەکەی ئێمە لەگەلّ مالّێکی تردا بوو..خۆیان بەرەسەن خەلّکی کەڤالۆنا بوون..چەند ژوورێکیان هەبوو..تەنیا دەیاندایە ئەو خوێندکارانەی لەدوورەوە دەهاتن..هەموو خەرجی گرتنەکەیان نەدەدا..بەیانیان دەچووینە خوێندن‌و ئێوارانیش لەلای کابرایەکی میوەفرۆش کارم دەکرد..تەنها کارەکەم ئەوەبوو لەدواوەی دوکانەکە میوەکانم دەشۆردنەوەو دەمخستنە نێو سندوقەدارەکانەوە: خەیالّم دەرۆیشت..بیرم لەوە دەکردەوە مردوانیش کە دەشۆردرێنەوە، هەر دەخرێنە ناو سندوقی دارەوە، ئەبێ نهێنی سندوقی دار لای ئینسانەکان چیبێت؟ بۆ مردوان ناخەنە نێو سندوقی شوشە یان ئاسنەوە؟! ئەویش خەوێکی دیکەی کلّێسەیە، ئەوە کاری دوای نیوەرۆیانم بوو، کە زوو تەواو بوبام دەچوومەوە مالّ..رۆژانەش بیست

لیرەی دەدامێ..هەرچۆنێك بێت ئەو پارەیە بەشی بژێوی دەکردو ناکردم..وەلێ هەر باش بوو. زیاتر لە نیو سالێکم بەو شێوەیە بەسەر برد..ئەو سالەیان لە کەڤالۆنا سەرماو سۆلەیەکی زۆر بوو، دەبوایە چاك خۆمان داپۆشین، جلوبەرگی پەمومان لەبەردەکرد. ژووری خوێندنەکە سۆپایەکی شڕی هەبوو، تا کورە خۆ باشە باش، بەلاّم بەشی گەرمکردنەوەی نەدەکرد. خوێندکارەکانیش زۆر بوون.

رۆژێکیان سۆزاریا کە لەگەلّ ئێمە لە لاهوت دەیخوێند، باسی ئەوەی بۆ کردم:" ئەو بەیانییە بەفر زۆر باریبوو، خۆمو براکەمو خوشکەکەم بەرەو خوێندنگا دەهاتین براکەم کە خۆی بە پیاوو مەزن دەزانی وردە وردە بەفرەلۆکی سەر ڕێگاکەی دەشکاند".

سۆزاریا دەیگوت:" بەفرەکە لەتاقەتی برا بچوکەکەم نەبوو، ماندوو ببوو، پەیتونێك بەوێدا تێپەڕی..سەیرێکی ئێمەی کردو ماوەیەك رۆیشت، دوایی گەڕایەوەو منو براکەمی لە بەفرەکە دەرهێناو پانۆلەکەی بۆ داکوتاینو لەسەر پەیتونەکەی داناینو خوشکە گەورەکەشم بەدوای داشقەکەدا دەهات، رۆژێکی زۆر ساردبوو ..سەیر گەیشتین..ئەگەر ئەو پیاوە نەبوایە نەماندەتوانی بگەین..بەس باش بەهانامانەوە هات..سوپاس بۆ تۆ خودایە".

رۆژێکیان لەپەنجەرەی مالّەوە هەرچەند دەرزاویش بوو سەیری شەقامو کۆلاّنم ئەکرد، رۆژێکی تەڕو باراناوی بوو خەلّکی بە بەر باراندا دەهاتنو ئەچوون، دیمەنێکی زۆر تەڕو جوانی هەبوو، خەریکی

سەیرکردنیان بووم..یەکێك بەدەنگی بەرزو زلەوە هاواری دەکرد، دیاربوو تەکسی کاربوو، لەولاوە بازاڕێکی سەوزەو میوە فرۆشی لێبوو، خەڵکی وردە وردە بۆی دەچوونو بەدەستی قەڵەباڵغ لێی دەهاتنەدەرەوە. جوان لەپەنجەرەکەم دەڕوانی..پەنجەرە بیرکردنەوەکانی واڵا دەکردمو بەرەوخەیاڵە دوورەکانی دەبردم..منداڵانی دەستفرۆشیش شمەکیان لەوبەرو ئەوبەری شەقامەکە دەفرۆشت، کەسانی وەك منیشی لێبوو کە هەمان کاری منیان دەکرد، لەگەڵ خەیاڵی پەنجەرەدا تێکەڵم دەنگێك"..لەچی رادەمێنی..شار قەڵەباڵغە.."ئەو دەنگە..کە ئاوڕم دایەوە..گابرێل بوو..پاش کەمێك بێدەنگی...ئا جوانە!

گابرێل: "**لیۆناردۆ غەریبی وڵاتەکەت دەکەی؟ ئێرەش خۆشە..**" ئا دەزانم ..دەزانم ئەو رۆژەی یەکەمجارم بوو هاتبوومە کەڤالۆنا مامۆستاکەم بینی، هەمان پرسیاری لێکردم..مامۆستاکەم کە شارەدێکەی نیو سەعاتێك لە کەڤالۆنا دوورە، تەمەنی پەنجا ساڵ دەبوو، کەتەیەکی زل، هەردەم بە دەنگە گڕەکەی بانگی دەکردم: لیۆناردۆ چۆنی؟! وڵاتەکەمان خۆشە؟! ئاخر دەزانم..بەس من قسەم نەدەکرد، بەڵام وڵاتی منیش خۆشە..بێدەنگ دەبووینەوە..دوای وانەکان قسەی خۆشی بۆ دەکردین، خۆش مەشرەبو، سەمەرە بوو، وەلێ زۆر زەبەلاح..زەلام لێی دەترسا!

خوێندنەکەم دوای دوو ساڵ رووەو تەواو بوون دەچوو، کارەکەشم لەلای کابرای میوە فرۆش بەردەوامە، قەت نیگەرانی

نەدەکردم، خورەوشتمی بەدڵ بوو، لەوانەشە خۆم وانەبووبم. هەقم نەبوو بەسەر هیچ شتێکەوە کاری خۆم دەکردوو، ئێواران زوو دەگەڕامەوە ژوورە بچووکەکەمان. ئێوارەیەکیان زۆر غوربەتم هەڵسا، چونکێ ڕۆژانێکی زۆر بوو لە تراوناو ستیمۆر دوور کەوتومەتەوە. چەند ڕۆژێك بەر لەسەفەرەکەم خۆزێم زۆر بەداماوی لەو نامەیەدا بینی کە بۆی نوسیبووم" **هاوڕێم بەدوامدا مەگەڕێ زۆر بێتاقەت بووم دەرچوومە دەرەوە، نازانم بۆ کوێ دەڕۆم..لەکوێ دەنیشمەوە.**" ئەو ڕۆژانەم بیردەهاتنەوە..ئەگەرچی کەڤالۆنا زۆر لە تراونا دەچوو، وەلێ برادەرە خۆشەویستەکانم لەوێ نەبوون.

دواجار بەر لەپشووی کۆتاییدا، کەڤالۆنا دواین ڕۆژەکانم بەسەربردنو بەرەو تراونای شاری خۆمان گەڕامەوە. دەمێك بوو وەدوور کەوتبوومەوە، زۆر شتم بیر نەماوە، بەرەو کۆڵانەکەی خۆمان دەچووم، وەك پێشان نەماوە، بەرامبەر پارکێکی فرەگەورەو پڕ لە گوڵو باغات، سەوزایی ئەو ناوەی تەنیبوو..هەستت دەکرد خودا خۆی جوانی کردووە! ئێواران خەڵکی لێکۆدەبوەوە، هەموو ئەو ڕۆژانەی بەر لە سەفەرم بیردەهاتنەوە کە ئەوێ پارك نەبوو، کاتی زۆرم لەوێ بەسەردەبرد. وردە وردە کۆڵانەکانوماڵەکانم دەناسینەوە، هەندێ لەماڵەکان دەرگاکانیان گۆڕاون، پیاوە پیرەکە هەمیشە دەگوت"**کاتێ دەرگا دەگۆڕێ..پەنجەرەکان داماوو درزاوی دەبنو ڕەنگی روونیان دەدەنە دەست خەمزەدەیەكو چاوەکانیان دەنوقێنن، لە ئەفسانەدا**

گۆڕانی دەرگا گۆڕانی ناخی ئینسانەکانە، بۆیە هەردەم دەرگاو پەنجەرەکان پەیوەندی رۆحیان لەگەڵ ئینساندا هەیە! لەپەنجەرەیەکەوە ویستمان تەعاروف لەگەڵ ژیان بکەین..ژیان..، کەچی ژیان بە بێدەنگیکی زۆرەوە لە ئێمە تێپەڕیبوو..خودا ئێمەی لەرەش‌و سپی دروست کردوو پێی گوتین: لەرێگای ژیانەوە رەنگەکان بناسنەوە، ئای خۆمان رەش‌و سپی‌و رەنگەکانی ژیانیش مات‌و خۆڵەمێشین..ئای خودای رەش‌و سپی..ئێمە چین!؟".

ناوی هەندێ هاوگەڕەك‌و دراوسێکان هەبوون لەبیرم نەمابوون..نزیك دەبوومەوە، لەدوا کۆڵان کە ماڵەکەمانی لێیە، نزیك دەبوومەوە بەرەو ماڵ چووم لەدرزی دەرگاکەوە سەیرێکی حەوشەی ماڵەوەم کرد..تەنها" لۆزاریا"و دایکم لەحەوشەن، کلێسە کۆنەکەی مەریەمیش هەروەك خۆی کۆن..یەکسەر بیرەوەرییەکانم فڕاندمییان‌و لەناکاو..دەرگام کوتا..دەنگە دەنگ‌و کێیە کێیەی کردوو، دەرگاکەی لێکردمەوە. دایکمەو باوەشمان بەیکدا کردوو هەر لەدەرگاوە زۆر سەرو پرسیاری لێکردم.."لیۆناردۆ خوێندنەکەت ەواو کرد..شارەکە خۆش بوو..چۆن گەڕایتەوەو...؟؟! ".

ئەو کاتەی کە لە کەڤالۆنا هاتمەوە خوێندنی لاهوتیەتی مەسیحیم تەواو کرد، چونکە باوکم پێی خۆش بوو، پرسیاری "کریفا"ی خوشکم لێکرد..خەوتووە..باوکیشت لەکارکردنە؟! ئەی

ماریانا چۆنە بۆچی خەبەری نییە، بێدەنگ بوو..وەڵامی نەدامەوە لە بێدەنگیەکە گەیشتمو..منیش چیتر قسەم نەکرد.

پاش ئەو دووساڵی گەڕامەوە تراونا..برادەرەکانم خۆش دەویست، لەهەموویان زیاتر خۆزێم خۆشدەویست ئەو: جگە لە لیۆناردۆ هاوڕێی پازیاو پاولۆو نیکۆلاو لۆزاو ئالوناو لۆڤانا ساندراما بوو، زۆرم پێ خۆشە لەو چەند ساڵەی کە خۆزێم نەبینیوە، ئاگام لە ژیانی هەبێت.

-٣-

تراونا شارێکی دڵگیری بناری شاخی "کراوسا"، ئەو شارەی منو خۆزێ بەر لەهاتنمان بۆ ستیمۆر لێی دەژیاین، زێدی ئێمە بوو، منداڵیمان لەوێدا بەسەر بردوە، تراونا شاری هونەرو کلتوورە، ناوبانگێکی زۆری هەیە، لەهەر کوێیەکی وڵاتدا باسی بکرابایە دەیانناسی،" **یەکەم جار خۆزێو لیۆناردۆ لەیانەی هونەری مۆزیکدا یەکتریان ناسی**" منداڵ بوون خۆزێ کەمانچەژەنو لیۆرناردۆ پیانۆی دەژەنی. من جگە لەخۆزێ هاوڕێیەکی کچیشم خۆش دەویست کەمانچەژەن بوو..نا..ناوی ماریانایە.. لە سەر ئایینی ئێمە نەبوو. لە یانە موزیکیەکەدا بەشێکی کاتەکانی رۆژانەمان بەسەر دەبرد..مۆسیقامان لێدەدا. منداڵیمان لەوێ رۆحی بەبەر دەهاتو ئەبووە سەمایەکە بۆ ژیان، مۆسیقا مناڵیو تەنیاییمانی بەرۆح

دەسپارد. **"ئای کە تەنیایی‌و منالی‌و مۆسیقا چەندە هاورێی بێدەنگین.."** لەو رۆژانە لەگەڵ خۆزێ زۆر لێك نزیك بووین، هەستم دەکرد ئەویش هەروا منی خۆشبوێت، ساڵانێکی زۆر هاوڕێیەتی یەکترمان کرد، زەمەنی گریانی نێوانمانو پێکەنینی نێو دنیای منداڵیمان پێکەوە بەسەر برد. ئێواران لە تراوناو لە یانەکە یەکترمان دەبینی، موزیك هەناسە منداڵیەکانی ئێمەی لە نۆتەکان خۆشتردەویست، سروشت ئێمەی لە جوانییەکانی شار خۆشتر دەویست، فریشتەکان وەك ئێمە پاکیزە نەبوون، لیۆناردۆش ماریانی بێدەنگو خوست، زۆر خۆشدەویست. تراونای شاری هونەرو خۆشەویستی لیۆناردۆو خۆزێی هەبوون، منداڵانی دیکەی شاریش هونەریان خۆشدەویست، هەندێك نیگار کێش‌و هەندێك نمایشکارو هەندێکی تر مۆزیکوان بوون.

چەند رۆژێك بوو گەڕابوومەوە، خوێندنی لاهوتیم تەواو کرد، لاهوتیەتم خۆشدەویست، لاهوتیەت باوەڕی بە موزیك هەبوو..مۆزیکی بە چێژی رۆح‌و بە جوانیەکانی خودا دەزانی. ئەگەرچی پێویستە کارێك بکەم‌و وا بەتەمەڵی دانەنیشم، بەڵام لەو ماوەیەدا هەر لەماڵەوە دادەنیشتم. ئێوارەیەك لەباخچەکەی ماڵەوەمان کە لەتەنیشت کڵێسەی مەریەم بوو دانیشتووم..لەدەرگا درا..چوومە دەرگا زۆر خۆشحاڵم بینیم خۆزێ‌و پاولۆی هاوڕێی بوون، گەشامەوە..منداڵی خۆمم بیردەکەوتەوە ئەورۆژانەی: **"خۆزێ‌و**

لیۆناردۆ لەیانەی موزیکدا پێکەوە کاریان کردبوو." لێرەوە جارێکی تر خۆزێم بینیەوە، سەرو پرسیاری سەفەری لێکردمو هەموویم بۆ گێڕایەوە..ساتەخۆشەکانی کەڤالۆنا، دیمەنە جوانەکانی..هەمووی..هەموویم بۆ گێڕایەوە..منیش پرسیاری زۆرم لەو کرد.

ئەو کات لە سیتمۆر دادەنیشتم، پێم سەیر بوو کە خۆزێ لەتراوناوە بۆ هاتۆتە سیتمۆر، دوایی بەدەرکەوت خۆزی لەیەکێك لە کۆلێژەکانی زانکۆی سیتمۆر دەیخوێند. ئەو ئێوارەیە: **"لیۆناردۆ کەمتر قسەی لەگەڵ پاولۆ کرد، زۆر تێکەڵی نەبوو، ئەو رۆژەیان بە باسو خواسی سەفەر بەرێکرد".** رۆژهاتنو چوون..زۆرم پێخۆش بوو لەژیانی خۆزی بگەم. مەبەستمە لەو هاوڕێیەی منداڵیم بگەمو چیتر نا..

لەو ساڵەدا، خۆزێ میلۆنای هاوڕێی خۆی پێناساندم کە لەکۆلێژ بوو، دوای خوێندن لەبەر بژێوی لە وێستگەی کارۆئاوی شارەکە کاری دەکردو بەیانیان دەیخوێند. شەوان هەر لە وێستگەکە دەمایەوە باوکی ئاغی پازیا کاسبکار بوو، لۆزاو ئالونا کە لەگەڵی لە کۆلێژ دەیانخواند، باوکی لۆزا قەشەو خۆشی گیتار ژەن بوو، باوکی ئالوناش مردبوو، لۆڤانا کەهاوڕێیەکی ترە لەبەشی زمان دەیخوێند، باوکی بەدەستی تورکەکان لەڕووداوێکدا کوژرابوو، هەموویان دایکیان هەبوو، خۆزیش باوکی فەرمانبەرو دایکیی مامۆستا بوو خوشکێکو

برایەکی بچووکی هەن، براکەی تریشی نیگار کێشەو، ناوی گۆتیە. تەنها من خوێندنم تەواو کردبوو. "**هەموویان لەستیمۆر دادەنیشتن. خۆزێو میلۆنا هاوشاری لیۆناردۆ بوون**".

لەگەڵ خۆزێ بووینەوە هاورێی یەکتر، زۆرجار هەفتەی زیاتر لەجارێك سەرمان لەیەکتر دەدا، خۆشەویستیمان بۆ یەکتر بەرادەیەکی زۆرە. خەڵك هەبوون: "**پێیان ناخۆش بوو، کەلیۆناردۆو خۆزێ وایەکتریان خۆشدەوێت؟! شەوو رۆژ بەیەکەوە بوون، ئەوکات لیۆناردۆ لەرۆژنامەیەکی کۆمۆنیستی شاری سیتمۆر کاری دەکرد، خۆی کۆمۆنیست نەبوو، بەڵام لەوێ کاری دەکرد**".

لیۆناردۆ دەیگوت:"بۆمن ئەوێ باشتر بوو، ئەگەرچی موچەکەشی کەم بوو، وەلێ ئازادتر بووم".

لیۆناردۆیان زۆر بانگی ئەمنیەت دەکردو سەرو پرسیاری سیاسیان لێ دەکرد، وایان ناسیبوو، کەسێکی سیاسیەو لەوانەیە دەستی لەنائارامیەکانی سیمتۆردا هەبێت.

تازە گەڕابوومەوە: گوێم پێ نەدەدا خۆزێ زۆرجار دەهاتە رۆژنامە کۆمۆنیستیەکەو سەری لێ دەدام...وای لێهات خۆزێ...بەشێکی گەورەی ژیانی منی پێك هێنا..بەتایبەت: "**کەهاورێی لیۆناردۆ لەوڵات نەمابوو، خۆزێ زۆر دڵنەوایی دەکرد**". لەگەڵ خۆزێ سەروپرسیاری ژیانی یەکترمان زۆر دەکرد، زۆرجار لەمەشروبخانەکەی سیتمۆر دادەنیشتین، "**ئەوێ کۆفیێو مەشرەبخانەشە**

سیتمۆر شارێکە کەمتر موسڵمانی تێدایە". لیۆناردۆو خۆزێو زۆرینەی دانیشتوانی کریستیان بوون، شەوێکیان وەك جاری جاران چوونە مەشروبخانەکەی لای ماڵی ئەوان، کەچەند کۆلانێك لەخوار کلێسەکەوە بوو، ئەو ئێوارەیە لیۆناردۆ زۆر داماوو وێران بوو.

" خۆزێ دەیزانی ماریانام خۆشدەوێت، دەمێك بوو نەمبینی بوو"...

لیۆناردۆو ماریانا چەند ساڵێك لە تراونا بەیەکەوە ژیا بوون، بەر لەسەفەریش لیۆناردۆ دڵی بەماریاناوە بوو، زۆرجار باسی ماریانای خۆشەویستی بۆ دەکردم، دەمێکیش بوو هاتبووەوە، کەچی ماریانا...نازانم بۆ ئەم باسەی دەست پێ کرد.

خۆزێ: **"هەستم کرد لیۆناردۆ بەبێ ماریانا زۆر تەنیایی پێوە دیارە"** لیۆناردۆ دەیگوت: زۆرم خۆشدەوێت..هەستم کرد ئەویش هەروا.

لیۆناردۆ: خۆزێ ..ڕۆژانێکی زۆرمان لەتەمەنی منداڵیو زیاتر لەحەوت ساڵی بەر لەئێستامان بەیەکەوە بەسەر برد.

"ئا..ماریاناش ماڵی لەتراونا بوو، بەلاّم لەئەسڵدا خەڵکی ئەوێ نەبوو".

شەوانێکی زۆر بەیەکەوە دەبووین، ئەو کاتەی لەسەفەر دێتەوە هیچ کارێك ناکەم تەنها دەمەوێت ئاگام لێی بێت..ئەو کاتیش هەر لەرۆژنامە کۆمۆنیستیەکە کارم دەکرد، ماڵەکەی ماریانا کەچەند

کۆلانێك لـه مـاڵی ئێمـه دوور بـوو، هەمیـشه دەهاتـه لام، ئـەو زۆر شارەزای ماڵی ئێمەیە، لەژووره گەورەکەی ماڵەوه دەخەوتم، ژوورێکی گەورەو دوو دەرگـای هـەبوو، هـەرکات دەرگایـەکم دادەخـست، بـەڵام ماریانـا دەیزانـی کـام دەرگـا کراوەیـە، شـەوان دەهاتـه لام، تـاوەکو درەنگانێك پێکەوه دەبووین، شەوانێکی خۆشمان بەسەر دەبرد، لەسـەر یەك جێگـا دەخـەوتین، زۆرمـان قـسەی خـۆش دەکـرد، زۆرمـان حـەز لەماچـی یـەکتر بـوو، لەماچـی ئـاوو ماسـی، ئـەو یارییـکـه خۆمـان دامانهێنـاوه شـەوانێکی پـڕ لـەیادەوەرین، ماریانـام خۆشدەویـست، خـۆزی مەسـت نـیم بـەڵام خـەوێکی خۆشـت بـۆ دەگێڕمـەوە، یـان نا..گومـانم هەیـه خەوەکـه خـۆش بوو بێـت.تـابزانی ماریانـام چـەند خۆشدەوێت، سەیره ئێـستا بـیرم دەکەوێتـەوه، چـەند رۆژێکـیش دوای هاتنەوەم لەدایکم پرسی ماریانا لەکوێیەو چۆنه؟...وەڵامی نەدامـەوه ئەمـەیان دوایـی بـۆت بـاس دەکـەم، چـونکه نەمـدەزانی ماڵەکـەیان لەتراونا نەماوه.

ئـەو ئێوارانـەی کـه ماریانـام لادەبـوو، تادرەنگـه شـەوێك دەمایـەوەو دوای رۆیـشتنی چـراکانم دەکوژاندنـەوه، ئـەو شـەوەیان رۆیشتو چاوم چووبووه خـەو، لـەناکاوا هەسـتم کـرد یـەکێك بـانگی کـردم، زوو بـەناگا نـەهاتم چـەند جارێـك بـانگی کردمـەوه، "لیۆنـاردۆ...لیۆنـاردۆ..." چـونکه ماریانـام بـەر لەسـەعاتێك لابـوو، ..ئـەبێ ئـەو بێـت.چـاوم هـەڵێنا...هەسـتم کـرد دەنگـی

ماریانایە!! ها..ها ماریانا تۆییت..چیەکەیت. نەرۆیشتووی...

ماریانا "با..بەلاّم گەڕامەوە دەمزانی خەوتوویت..بەلاّم لیۆناردۆ دەمەویّ دلّنیابم لە خۆشەویستیت".

خوزیّ: ماریانا ئەمە چۆن پرسیاریّکە بەم شەوە؟!

ماریانا چۆن دلّنیا نیت. تۆم خۆشدەویّت..

ئای کەتۆم خۆشدەویّت بۆت بنوسم! بۆت بلّیّم..نا..ئەی چی؟!

ژوورەکە زۆر تاریکە، بەئاستەم رووی یەکترمان دەدیت، قسەکانیش زۆر بەهەناسە برِکیّوە دەهاتنە دەرەوە، لەژوورەکەدا چەند کورسیەكو چرایەك هەبوون، چراکە هەلّنەکراوە، ماریانا کەهاتبووەوە چراکەی دانەگیرساندۆتەوە، هەستم دەکرد منی زۆر خۆشدەویّت، نەمدەزانی چۆن دلّنیای کەمەوە..ئای خۆزیّ نەمدەزانی..وەك جاران هاتە سەرجیّگام..مانگە شەو لەپەنجەرەکەوە بەرەبەرە دەردەکەوت، لەسەر جیّگاکەی دەدا، ماریانا هەستایەوەو پەردەکانی داخست. گوتم: باشە ئەمشەو تاوەکو بەیانی لەگەلّ من بخەوە، وەکو جاران هاتە باوەشمو منیش بۆ ئەوەی دلّنیابیّت لەخۆشەویستیم توند لەباوەشم گرت.

ماریانا: لیۆناردۆ ئەم شەو شەریعەتو سنورەکان تیّك دەدەم.

لیۆناردۆ: نابیّت ماریانا..ماریانا تیّناگەم ئەم قسانەت مانای چین؟!

من دەمەویّ تەنها بەقسەی خۆم بکەم ..

چۆن؟!

نازانم ماریانا..چیت دەوێت باوا بمێنینەوە..هەر لەباوەشی یەکتر دابوون، شوێنی یەکتر نەدەما ماچی نەکەین، بەهێواشی تاریکیەکە روون دەبووەوە بێ چرا ژوورەکە رووناك داهات‌و ماریاناو لیۆناردۆ رووت ببوونەوە..عەشق بەدەوری رووناکیەکانی جەستەیانەوە دیاربوو، بێ ناگایی خەوێکی گەورەیە.. ماریانا ..لیۆناردۆ... ئا...نا.... ماریانا... هنسکەکان تەنها هەناسەی تاریکی شەوبوون ..چۆن دڵنیا دەبیت..ماریانا با پەلە لەخۆشیەکان نەکەین..خۆشەویستی هەردەم پیرمان دەکات..با پەلەی لێ نەکەین..ماریانا..

ئەو پیاوە پیرەی لە کەڤالۆنا جارێك بینیم‌و ناسیم..دەیگوت: **"کەسێك کەلاو بوو ئەو قسەی بۆ دەکردم، ئەو کاتەی جەوانێك بەبەر باراندا دەرۆیشت، دەیگووت..خۆشەویستی پیرمان دەکات! کاتێکیش دەمانەوێ گەنجمان بکاتەوە، گەنجێتی مانای نەماوە، ئەو کاتەیە.."**.

ئا خۆزێ کە جەوانی نێو خۆشەویستین‌و هەر پیریش دیارین، خۆشەویستی پیرمان دەکات، دوایش دەزانین چێژمان لەگەنجێتی خۆمان نەدیوە. ئەو شەوە بیرت نەچێ خۆزێ واخەونەکەم دەگێڕمەوە. خەونێکی سەیر..دەمێکە من ماریانام نەدیوە..دەمێکە ژیانم لێبووە بەخەون قسەکانم بێ سەروبەر بوون، نازانم ئەم شەوە دەبێ خەون بێت..یان نا...ئای خۆزێ بۆیە ماریانام زۆر خۆشدەوێت..چونکە ئینسانێکە قوربانی بۆ دڵنیاییەکانی خۆی دەدا، نەیدەویست بەتەنهاو

بەگومانەوە بژیت..زۆرجار لەکلێسەکەی لای ماڵی ئێمە پێکەوە دەچووینە ژووریٚ..ماریانا دەپاڕایەوە..لەیەسوع..لەمەریەم، کە فێری بکەن بەتەنیا بژیت..دوای دەیگوت.."ئا..منی ئینسان ناتوانم بەتەنیا بژیم، تەنیایی دەمکوژیٚ..دەستی بۆ ئینجیل دەبردوو دەیگووت: خودا..من لە لیۆناردۆ دڵنیام خۆشیدەوێمو خۆشمدەوێت..وەکو یوسوع خۆشمدەوێت..تۆش بەتەنیا دەزانی دڵنیایم لە چییەوەیە؟!".

..ئا..لیۆناردۆ ئاخێکی قوڵی هەڵدەکێشاو دەیگوت: ماریانام لەرۆحەوە خۆشدەوێت..دیارە نەیزانیووە ئێستا من گەڕاومەتەوە سیتمۆر..بۆ؟!

نازانم بۆ چ لەمەشروبخانەکە بەدەم ئەو قسانەوە خۆزیٚو لیۆناردۆ دانیشتبوونو دەگریان. خۆزیٚ وردە وردە لەبەرامبەردا دەگریا، هەستم بەتەنیاییەکانی خۆمو خۆزیٚ دەکرد، هەستم کرد خۆزیٚ کەسێکی خۆشبوویٚت..بەلاّم نەمدەزانی کێیە؟! ئەو شەوەمان بەریٚ کرد، زۆر جاری تریش بەیەکەوە بووینو قسەی تریشمان دەکرد، تارۆژێکیان خۆزیٚ باسی خۆی بۆ کردم، کە ئەو هاوڕێی لۆڤاناو لۆزاو ئالۆنایەو هەموشیانی خۆشدەوێن، خۆزیٚ ناسۆری هاوڕێکانی بەهی خۆی دەزانی، زۆریش خاوەن سۆز، لەرۆحەوە تێکەڵ دەبوو، زۆر رقیشی لەپیرۆزیەکانە، بەلاّم هاوڕێکانی زۆر لا پیرۆز بوون.

"تــەنها کەســێك کــەبۆی هــەبوو قــسە لــەژیانی خــۆزێ بکات..لیۆناردۆ بوو؟! رۆژانێك کەخۆزێ زۆر لە میلۆناو پاولۆ نزیك بوو..پێی گوتبوون..نابێ بە هیچ شێوەیەك قسە لەژیانی من بکەن، نــابێ قــسە لــە لــۆزاو ئالۆنــاو لۆڤانــاو پەیوەنــدیان بەمنــەوە بکــەن..ســەردەمێك خــۆزێ...لۆڤانــای زۆر خــۆش ویــستبوو"، ئــەو کاتــەش کــەمن‌و خــۆزێ هــاورێ بــووین..لۆڤانــای هــەر خۆشدەویــست بــەلاّم..کــەخۆی بــۆی باســکردم لەبــەر چــەند شــتێك کــە پەیوەنــدی بەخۆیانەوە بوو..نێوانیــان ســارد ببــوو..خــۆزێ لیۆنــاردۆی بــە لۆڤانــا ناساند..چەند ساتێك بەر لەو ناساندنە..لیۆنــاردۆ لۆڤانــای لــەدەرگای کتێبخانەی شاری سیتمۆر ناسیبوو، **"سەیربوو بێ ئەوەی یەکتربناسین دەفتەرەکــەی دەرگــای کتێبخانــە قەڵــەمی لەســەر نــەبوو، یــان نەیدەنووسی ..بۆیە لیۆناردۆ قەڵەمەکەی بە لۆڤانا دابوو، تەنها ئەو کاتەش قسەیان بەیەکەوە کردبوو"**.

کە چــووینە ژوورەوە ســەیرم کــرد میلۆنــاو کــچێکی هــاورێی، لەگەڵ خۆزێ چاوەرێی ئێمە بوون. لۆڤانا بەرلەمن گەیشتە ئەوێ، ئەو رۆژە بارانێکی زۆر باریبوو، کەشی ســاردی کتێبخانەکــە چێژی خــۆی هەبوو، سرِی دەکردی هاتبووینە کتێبخانەکە تا هەمووومان بەگروپێك کاربکــەین..سەروســەوداامان لەگــەڵ کتێبــدا هــەبوو، خۆمــان وەك پاڵەوانی نێو رۆمانــەکان دەبینــی زۆر ئاشــنای کتێــب بــووین، لەگــەڵ

کوڕو کچانی سیتمۆر کتێبمان دەگۆڕیەوە، واڕاهاتبووین کە داستانی خۆشەویستیو ئەفسانەکانی ژیانمان لەکتێبەکانەوە دەناسین، دنیایەکی پڕ خەونو خەیاڵمان لا دروست ببوو، ئومێدمان بەژیان هەیە، بەئومێدەوە دەژیاین، لە سیتمۆر خەڵکانێکی کەم هەن وەکو ئێمە بنو ئومێدیان بەژیانو ئایندە هەبێت، جگە لەکتێبخانەکەی سیتمۆر، ماڵێکی رۆشنبیری تریش هەیە، سەردەمانێك کچو کوڕی شار لێی دادەنیشتن، کۆفیێکی قەڵباڵغیشە، ئێمە لەوێ یەکترمان دەبینی. وای لێهاتبوو لێۆناردۆو خۆزێ بەردەوام لەوێ بوونو هاورێکانیان لەوێ دەیاندیتن، مۆزیکارو نیگارکێشی زۆرمان دەناسین، زۆرجار لەهۆڵی خوێندنەوەکەدا سکێچی دەمو چاوی ئێمەیان دەکێشا، لەوێ هونەرمەندی زۆری لێ بوون..هەمیشە لەوێ دەماینەوە..تاوەکو کەمانچە لێدەدرا، نیگار دەکێشرا، دەمانخوێندەوە.

- ٥ -

خۆزێ بە کەمانچەکەیەوە دەهاتو چەند ساتێك مۆسیقای لێدەدا، جارنا جاریش شیعرمان دەخوێندنەوە، مۆسیقا ئەفسانەی منداڵیو تەنیاییەکان بوو، سروشت ئێمەی لە جوانییەکانی شار خۆشتر دەویست، ئەگەرچی گەورە بوو بووینو سەردەمی منداڵی تراونا نەبوو، مۆسیقا لەنۆتەکانی خۆشتریدەویستین، شیعریش شێتیەکانی ناخو خەیاڵی ئێمە بوو.

له کەڤالۆنا پیاوە پیرەکە رۆژێکیان وای گووت:" ئەوانەی مۆسیقایان خۆشدەوێت ئینسانەکانیشیان لە روحەوە خۆشدەوێت"، مۆسیقا بەشێك لە تەنیاییەکانی ئێمەی خەمزەدەیە، ئیدی لەگەڵ لۆڤانا زیاتر بووین بە هۆگری یەکتر، دەیزانی کە منو خۆزێ چەندە هاورێین، ئەگەرچی خۆزێ پێشتر پێیگوتبووم کە بە پاولۆو میلۆنای گووتووە "قسە لە ژیانی من ناکەن.."بەدرێژی باسی بۆ کردبووم.

رۆژێکیان لۆڤانای خۆشەویستی خۆزێ کە لەتراونا هاتبووەوە لەماڵەکەی خۆی لە سیتمۆر زویر ببوو، ئێوارەکەی بە کۆڵانی لای کڵیسەکەدا بەرەو ماڵی ئێمە دەهات، زۆر خۆشحاڵم کە هاتوە، بەڵام ئەو شەوە سەیر رێککەوتبوو دایكو باوکی ماریانا کە ماوەیەکی زۆردەبێت نەهاتبوونە لای ئێمە لەماڵی ئێمە بوون، هەستیشم دەکرد کە ئەوان دەزانن لۆڤانام خۆشدەوێت، بۆیە زۆر هەراسان ببووم، بە هەر شێوەیەك بێت وامکرد نەزانن لۆڤانا هاتۆتە لای من، ئەو ئێوارەیە لۆڤانا زۆر بێتەقەتو ، پرِوکابوو، گوتی: "لیۆناردۆ..ببوورە هاتوومەتە ماڵتان دەزانم پرسم نەکردووە.." ئەو قسەیەم پێناخۆش بوو..گوتی :"پێمخۆش دەبوو ئەم شەو خۆزێش لێرە بووایە، زۆر پێویستم بەوە هەیە خۆزێ ببینم..

" من هیچ دەنگم نەکرد..چونکە خۆزێ گوتبووی نابێت قسە لەو مەسەلەیە بکەیت. من خۆزێم لەرۆحەوە خۆشدەویست. نەشم دەتوانی بانگی بکەم..ئەو شەوە لۆڤانا لەلای من مایەوە دایكو

باوكی ماریانای خۆشەویستم پێیان نەزانی..بەیانی لۆڤانام بەری کرد..

دوای ئەو شەوە چەند قسەیەکم لەگەڵ خۆزێ کرد، پرسیاری ئەوەم لێکرد کە بۆ لەگەڵ لۆڤانا زوویر بووە، خۆزێ بێدەنگی هەڵبژارد..زۆر بە ئەسپایی قسەی دەکرد. بێدەنگ دەبوو، من دەمویست قسەبکات..ئاخی هەڵدەکێشاو بێدەنگ دەبوو..دواجار بەهنسکەوە قسەی دەکرد..گوێم لێگرت،." ئا..لیۆناردۆ من لۆڤانام لەرێی زەنگێکی تەلەفۆنەوە ناسی کە بەهەڵە کرابوو، بووین بەهاورێ زۆرم خۆشدەوێت، هاورێ بووین‌و زیاتریش..، چەندین شەوو رۆژ بەیەکەوە بووین بەتەنیا لەژوورەکەی من دەماینەوە لەتراونا، پەیوەندییەکی روحی زۆرمان بەیەکەوە هەبوو"، بێدەنگ دەبوەوە..دوایی دەیگوت:" رۆژێك لۆڤانا زۆر بە دڵ رەقی پێگوتم: "هاورییەتی من‌وتۆ لەسەر پێویستی بوونمانە بەیەکتر، بەرژەوەندییەکان وادەخوازن.."من‌و تۆ هاورین لۆڤانام خۆشدەوێت کەچی لەسەر ئەو قسانەی زویر بووم. کاتێك من بەعیشقەوە لەبەر دەمی لۆڤانا دەگریام، گوتی:" من خۆشحاڵم کە کورێك لەبەر دەمی من دەگرییێت"، لیۆناردۆ ئەوەتا نامەکانت پیشان بدەم لەگەڵ لۆڤانا دۆست بووین، لەناخەوە خۆشمدەویست. من ئێستا ناتوانم وەك دۆست خۆشمبوێت‌و بۆ یەکتر نەبین، من هەرگیز خۆشەویستی واناکەم، تەنها ئەبێ هاورێبین، ئەو تێمناگات من خۆشمدەوێت.

هەستم کرد خۆزێ قسە دەکاتو چاوی پڕبووە لەگریان..نا ..قوڵپی دەدا..منیش دڵم پڕبوو.."نا لیۆناردۆ جارێکیان لۆڤانا بەغوریەتەوە گوتی زەمەنێکە هاوڕێین بۆ جارێکیش لەباوەشت نەگرتم، نەمدەزانی بڵێم چی..نا ...گوتم" چونکە دڵنیا نیم لەوەی ئایندە بۆ ژیانی ئێمەیەو هاوڕێیەتی پاکم پێ قەبوڵترە".

لەزۆر لە قسەکاندا لەگەڵ خۆزێ بووم، بەڵام لۆڤاناشم وەك هاوڕێیەك تەنیا دەبینی. هەستیشم دەکرد کە خۆزێ لە ژیانێکی تەنیاو هەراساندا دەژی، ئەو شەوە قسەکانی بۆ تەواو نەکردم، خۆشم نەمدەویست لەوە زیاتر قسەبکات..گوتی" لەبەر ئەم قسانەو زیاتریش..ناکرێ لیۆناردۆ..ناکرێ قسە لە مەسەلەی لۆڤانا بکەین.." باشە خۆزێ هەڵیدەگرین..ئەم قسانەی تر هەڵدەگرین..با تۆزێ بێدەنگ بین.

ئەو شەوە دلگیربووم کە خۆزێ نەیدەویست هیچ قسەیەك لەوبارەیەوە بکەم، هەرچۆنێك بوو باسەکەم گۆڕی..هەرچەند جارناجار بەدەممدا دەهات دەمگوت: ئاخر هەست دەکەم لۆڤانا تۆی خۆشدەوێت..تۆی وەك دۆست خۆشدەوێت. خۆزێ بەتوڕەییەوە دەیگوت:" نا..لیۆناردۆ نا..لۆزاو ئالوناشم وەکو لۆڤانا خۆشدەوێن". هەر چۆنێك بوو ئەوشەوەمان کردەوەو گەیشتینە بەرەبەیان. چیتر من باسم لەوە نەکردەوە. زیاتر لە ساڵێکی بەسەرچوو، زۆر دەچوومە شاری" ڤلۆڤارا" بێدەنگ لە مەسەلەی خۆزێو لۆڤانا، رۆژی ٦دیسێمبەری ١٩٠٠ بوو یان سەدەیەك بەر لەئێستا بوو کە لەدوا سەفەری شاری"ڤلۆڤارا" دەگەڕامەوە.

-٦-

هەر لەرۆژنامــە کۆمۆنیــستیەکە کــارم دەکــرد، جارنــا جارێــك هاورێکانی ترم دەبینی چ لۆزانــا یــان ئالونــا، زیــاتر لۆڤانــاو خــۆزێو میلۆنا سەریان لێدەدام، کاتێکی خۆشمان لەوێ بەســەر دەبــرد، لۆڤانــا هەندێك جار کاری وەرگێرانی دەکرد، ئــەو زمــانی پەهلــەوی دەزانــی، چــونکە ســەردەمانێك مالّیــان لــە قاجــار بوو،نوســینو وەرگێرانــەکانی لەرۆژنامــەکەی ئێمەدا بلاّودەکردەوە، خــۆزێش لــەوێ لەســەر مۆســیقا دەینووســی میلۆنــا زیــاتر شــیعرو چــیرۆکی لەرۆژنامەکــەی ئێمــەدا بلاّودەکردەوە، کۆمنیــست نــەبووم، نــازانم بــۆ دەمــەوێ جــەخت لــەوە بکەمــەوە..بــەلاّم لــەوێ کــارم دەکــرد، خۆزێــشم زۆر خۆشدەویــست. زۆریشم پێخۆش بــوو زۆرتــرین جــار دەهاتــە لام، کــە بــۆ " ڤلۆڤــارا" دەچووم چەند رۆژێکم پێدەچوو، بەر لەوە لەگەلّ خۆزێدا زۆر باسی ئەو ســەفەرەمان کــرد، باســی ناســیاوانی ئــەوێمان دەکــرد، هــەردووکمان دەماننناسین، یادگاری خۆشمان پێکەوە هــەبوو، هەســتم بــەهیچ شــتێك نەدەکرد، چونکە تاکە کەسێك کە من جارناجار قسەم لەسەر دەکــردو خۆزێ پێیناخۆش بوو، مەسەلەی لۆڤانا بوو. دەمێکیشە لەگەلّ خۆزێ ئەم باسەم نەکردوە. چونکە خــۆزێ پێگوتبــوومو منــیش نەمدەویــست لەسەر باسێك کە پەیوەندییەکی کــەمی بەمنــەوە هــەبوو دلّــی خــۆزێ بــشکێنم. ئــەویش لەوانەیــە هەســتی بــەوەکردبێت..لــەدوای ماریانــا

خۆزێم وەك هاوڕێیەك خۆشدەویست، جاری وا هەستم دەكرد لەخۆم خۆشتردەوێت.. **"ئای خۆزێ پەیوەندییە روحیەكانی ئینسان هەردەم لەشوشەن، زۆر تەنكن، هەموو كەسێكیش شتی جوانی خۆی هەیە"**. زۆرجار پرسیارم دەكرد..نەبێ منیش شتێكم نەبێت لام موقەدەس بێت؟ دەشمزانی منو هەموو ئینسانەكانی تریش شتی پیرۆزی خۆمان هەیە، جوانی خۆیان هەیە، بەڵام هەیە دەنگ دەكاتو هەیە دەنگ ناكات. هەردەمیش بێدەنگی جوانتربووە..یەكەمجار كە پیاوە پیرەكەی كەڤالۆنام ناسی بۆی گێڕامەوە: **"ئەوانەی زیاد لە پێویست ژیانیان خۆشدەوێت، دوارۆژ یان شێت دەبن یان خۆیان دەكوژن"**، نازانم ئەو پیاوە پیرە سەرشێتە بۆ وای گوت، بەڵام شێتەكان جوانی خۆیان هەیە! دنیای ئەوان دنیای جوانیو پاكیو بێگومانییە، ئەوان كە شێتن تەنها گومانێك كە هەیان بێت، گومانە لەخودی خۆیانو لە عاقڵیی ئێمە. پرسیاركردنیانە لە بوون، گومان لەبوونی ژیانێكی پڕگومان دەكەن!! ئەوان شێتنو گومانیان لە ئینسانە عاقڵەكانو لە ژیان هەیە.

٦ دیسێمبەری ١٩٠٠، ئێوارەیەو، تازە خۆر بەرەو ئاوابوون دەچێت، زۆرماندووبووم..لە ڤلۆڤارا دەگەڕامەوە ٢٥ رۆژی مابوو بۆ كریسمسی ١٩٠١، لەسەر رێگای هاتنەوەم كە بەلای ماڵی خۆزێدا، سەرێكم بەماڵی خۆزێدا كرد..زۆردانەنیشتم چەند قسەیەكمان كردوو زەنگی تەلەفۆنەكە لێیدا، خۆزێ تەلەفۆنەكەی هەڵگرت كە هاتەوە لام گوتی: **"دایكت بوو"** پێم سەیر بوو،خۆزێ **"** ئەوە لەماڵەوە

نەتگوتووە سەفەر دەکەم؟ ..نا..خۆزێ نا..خۆت دەزانی دایکم چەند بەسەفەرکردنی من تەنگاو دەبێت، بۆیە باسم نەکردووە.

خۆزی بەلیۆناردۆی گوت: "**بچۆرەوە ماڵو میوانیشت هەیە**"

لیۆناردۆ چۆن؟ کێییە؟

ئەوەها تۆ دەتەوێت پێم بڵێیت، زۆریم لێی کرد گوتی: "**لۆڤانایە! ئێ باشە تۆش وەرە بابڕۆین، دیاربوو پێشتر وەعدی بە ماڵێکی دیکەدابوو، کە بۆ نان خواردن بچێتە ئەوێ..لەدڵەوە هەستم کرد شڵەژاوە، ئەبێ بۆچی لۆڤانا هاتبێتە لای لیۆناردۆ!؟**" من چونکە خۆزێم لەناخەوە خۆشدەویست، هەستم بە قسەکانی ناوەوەی دەکرد. گوێم لە قسەکانی ناخی دەبوو، هاتینە سەر جادەکەو، بە ئۆتۆمبیلێك رووەو ماڵی ئێمە هاتین کە چەند کۆڵانێك لەخوار کلێسەکەوە بوو، لەرێگا خۆزێ دابەزیو پێم گوت چاوەڕوانم.."**باشە..چاوەڕێ بە ..**" چاوەڕێ بووم.

چونکە وارێککەوتین خۆزێ ئەو شەو هەر سەربدات. شەو زووانێك چاوەڕێم کرد.

کەچوومەوە ماڵ لۆڤانا دانیشتبوو..دوای چاك‌و چۆنی ..بابچینە ژوورەکەم، لۆڤانا سەرەتا گوتی :"**دانیشتووم..ئێرەش خۆشە..**" زۆریم لێکرد چونکە نەمزانی پێیخۆشە بەتەنیا دابنیشێت‌و منیش دەمویست زوو پرسیاری هاتنی لێبکەم. دوای نانخواردن کەوتینە قسەوباس..زۆر لە قسە خۆشەکانی جارانم بۆ گێڕانەوە

پێدەکەنین..باسی ژیانو تەنیاییەکانی مرۆڤمان دەکرد، سەیری یەکە یەکەی رەسمی ئەلبومو رۆژگارەکانیانمان دەکرد، جارناجار لۆڤانا لە کەسەکانی دەپرسیو ..وەڵامم دەدایەوەو تێدەپەڕین..لۆڤانا نەیدەزانی خۆزێ دێت. بەڵام دەیگوت **"بۆ سەیری سعاتەکە دەکەی چۆن بڵێت چاوەڕێی کەسێکیت"**، ئا..هەروا سەیری کات دەکەم کات بەرەو تاریکی دەچوو، بەرێکی لە سەعات ٨,٥ی تێپەڕاندبوو.

"لیۆناردۆ هەر چاوەڕێی خۆزێ بوو زۆری پێخۆش بوو ئەو شەوەو لەماڵی ئەو لەگەڵ لۆڤانا چەند قسەیەك بکەن..بە هەلی دەزانی هەردووکیان لەلای ئەونو قسە لەگەڵ یەك بکەن"..

دوای تۆزێك بێدەنگی لەدەرگا درا خوشکە بچووکەکەم هاتە دەرگای ژوورەوەو گوتی:" لیۆ..ئەوە خۆزێیە.."زۆر دڵخۆش بووم لەهاتنی خۆزێ، دیتم خۆزێ لەدەرگای دەرەوە هاتبووە ژوورێو چاوەڕێی من بوو..لەو هاتنە ژوورەی زیاتر هەستم بە شڵەژانی خۆزێ کرد، نەمدەزانی بۆ پێی ناخۆش بوو لۆڤانا لای منە، نازانم.!

کە منی لە پەنجەرەکەوە بینی خۆی وەژوورکەوتو منیش بەرەو ژووری دانیشتنی خۆمو لۆڤانام برد، ئەو ژوورەی کە منو خۆزێ بە بەشێك لە تەنیاییەکانی خۆمانمان دەزانی..ئەو ژوورەی پڕبوو لە گریانو پێکەنینەکانی ئێمە، پڕە لە بێ ئومێدیو کتێبو شوشەی بەتاڵی شەرابی نێو کانتۆرەکە..بەر لەوەی بچمە لای خۆزێ بە لۆڤانام گوتبوو کە ئەمەوێ خۆزێ بێتە ژوورەوە، زۆر گەشاییەوە. خۆشم

مەبەستم بوو پێی ئاسایی بوو. دانیشتین..دنیایەکی مات و بێدەنگ، لەوێوە هەستم بەسەرەتایەکی ناخۆش کرد، شڵەژانەکان بەچاوانەوە دیار بوون، شەوێکی گوماناوی دەستیپێکرد، خۆزێم دواند..نیٚ بۆ دواکەوتی..خۆزێ "ئا لەو ماڵە بووم و قسەمان زۆر کرد، کەمتر ڕێگایان دام زووتر بێم"، باسی زۆر قسەی خۆشیکرد کە لەگەڵ جۆزێفی هاوڕێمان کردبووی، منیش لەبەر ئەو ویستم هەم گوێگربم و هەمیش بارە تەنیایی و ماتییەکەی ژوورەکەم بڕەوێنمەوە، خۆزێ نارەحەتی پێوەدیار بوو. خۆی دەخافڵاند چاوەکانی پڕ فرمێسك بوون، لۆڤاناش بێدەنگ و چاوەکانی هەڵنەدەهێنان..ئا ..بیرم چوو کە سەرەتا خۆزێ هاتە ژوورەوە تەوقەیەکی ساردو سڕی لەگەڵ لۆڤانا کرد، ئەگەرچی زۆرتر قسەی نەکردوو دانیشت، تۆزێکی تر بەپێوە وەستاو دوایی لە زەینەکە کاسێتێکی هەڵگرتوو گوتی: "دەڕۆم..!" گوتم بۆ کوێ؟ ئا ئەبێ بڕۆم..ئێوارە پێی گوتبووم دەمێنمەوە..بێ ئۆقرەیی پێوە دیار بوو..زۆریم لێکرد بمێنێتەوە ..بەقەد دنیا پێمخۆش بوو ئەو شەوە قسە لەگەڵ لۆڤانا بکات..گوێی لێنەگرتم و بەرەو دەرگا ڕۆیی، منیش بەدوایدا چووم هەستم کرد خۆزێ بەدڵشکاوی دەڕواو چاوەکانی پڕبوون لە گریان، نەمدەزانی دەبێ گوناهی من چیبێت؟!

زۆر بەساردی خواحافیزی کرد، دوای ڕۆیشتنی خۆزێ هەستم بە وێرانییەکی زۆری خۆمکرد..وەلێ دەنگم نەکرد..تا تۆزێك خۆشم ئارام بوومەوە درەنگتر چوومەوە لای لۆڤانا. ئێوارەکەی خۆزێ پێی

خۆشبوو بێته لام‌و به‌ته‌نها قسه بکه‌ین...من رێگام پێیگرت‌و گوتم: لۆڤانا له ژووره‌که‌ی من ده‌بێت‌و نه‌بێ ئێمه‌ش که به‌ته‌نیا قسه بکه‌ین له‌وێ بین..بۆیه پێویسته له‌گه‌ڵ لۆڤاناش قسه بکه‌ی.

خۆزێ رۆیشت..که به‌ره‌و ژوور بوومه‌وه لۆڤانا که سه‌ره‌تا دڵخۆشی پێوه‌دیار بوو به‌هاتنی خۆزێ، مات‌و بێ خوست‌و..پرووکابوو..ئه‌و باره زۆر نیگه‌رانی کردم، هه‌ستم به تاوانێك ده‌کرد، لۆڤانا پرسی: **"خۆزێ بۆ رۆیشت؟"** به رۆحێکی زۆر ماندووه‌وه گوتم: ئیختیاری وابوو، لۆڤانا داماو بوو..ده‌نگی نه‌ده‌کرد، نه‌مزانی له‌بێتاقه‌تی خۆی‌و رۆیشتنی خۆزێ غه‌رق بووه. بۆیه چه‌ند جارێك له‌سه‌ریه‌ك پێموت: ببووره که هاتن‌و رۆیشتنه‌کانی خۆزێ بێتاقه‌تیان کردی..منیشیان وێران کرد..به‌ڵام نازانم بۆ رۆیشت..! ببووره.

-٧-

نه‌مده‌زانی چۆن بێده‌نگی‌و خه‌مزه‌ده‌یی لۆڤانا بڕه‌وێنمه‌وه، ژووره‌که چه‌ند بێئومیدو کپه ئه‌وه‌نده‌ی تر ببوو به وێرانه، خۆشم کۆڵێك خه‌م‌و ناسۆریم هه‌بوون، ده‌مێکه له ماریانا بێخه‌به‌رم، خۆزێ ئه‌و باره‌ی منی نه‌زانی زۆر جار که باسی ماندووبوونی خۆم بۆ خۆزێ ده‌کرد ده‌یگوت:" **ده‌زانم ته‌نیای له‌وانه‌شه ته‌له‌فۆنێك نارامت**

بکاتەوە..جارناجار گاڵتەشی پێدەکردم..دواجار مەجبووربووم دڵی لۆڤانا بدەمەوە..".

لۆڤانا..زۆرجار ئینسانەکانم خۆشویستوون کەسانێك لەو خۆشەویستیەمدا بوون بە بەشێك لەژیانم..زۆریش ماندوو بووم تاوەکو خۆشەویستەکانم نەدۆڕێنم..ئەی تۆ لۆڤانا بۆ دەنگ ناکەی. بێدەنگ دەبوومەوە..ژوورەکە زۆرتەنیایە بۆیە جارناجارێ دەمگوت: ببورە لۆڤانا من هەست بەتاوانێك دەکەم ئەبێ بمبووری..منیش پێم خۆش نەبوو خۆزێ رۆیشت. لۆڤانا دەیگوت:" **نا توخودا وامەڵێ..نارحەت نییم..دەمزانی وانییە..نارحەتیەکەی بەرەو وێرانی دەچوو، پڕوکابوو، دڵی پڕبوو، چاوەکانی گریانیان تێئەزا، بەڵام گریانێکی بێدەنگ. لەو کاتەدا خۆزێم زۆر بە نا ئینسان دەهاتە بەرچاوو دڵیشم نەدەهات هیچ قسەیەك بکەم، لۆڤانا ئەوە دەگری؟"** نا..لیۆناردۆ..ناگریم.."**با دەگری..."** تا دواجار لیۆناردۆش خۆی پێنەگیراو..گریا.

" کاتێك لیۆناردۆ گریا، لۆڤانا هەمان ئەو قسەیەی بە خۆزێی گوتبوو بە لیۆنارۆشی گوت: خۆشحاڵم کە کوڕێك لەبەردەمی مندا دەگری".

ئیدی تەنیاییەکانی ئەوو وێرانیەکانی خۆم بەهاوبەش دەزانین.."**لیۆناردۆ قەت نەمدەزانی ئەوەندە سۆزت هەیە"**، ئەو نەیدەزانی ماریانام خۆشدەوێت..ئای ماریانا..نەمدەویست پێی بڵێم منیش هەست بە تەنیاییەکان دەکەم، تەنیاییەکی چاوەڕێکراو کە

ناکرێ تۆ وەك خۆزێ ناخی من تێبگەیت. بەڵام ئەو جارە من بێدەنگ دەبووم..ئەو دەیگوت: **"توخودا قسە بکە.."**

بەڵام چۆن قسە بکەم؟! بە ناستەم قسەم دەکرد خۆزێ ئەو شەوەی لە هەردووکمان تێکدابوو، بێدەنگی منو گریانو بێدەنگی لۆڤانا بەردەوامە.. لۆڤانا وردە وردە دەستی دەکردە قسەکردنو دەوەستا..باسی کلاودیای هاوڕێی بۆ کردم دەیگوت: "کلاودیای هاوڕێم زۆر خۆشدەویست زۆر پێکەوە بووین ئەو لەرشتەی زماندا دەیخوێند. چەند ساڵێك بوو پێکەوە بووین، نازانم چۆن وەسفی ئەو خۆشەویستیەم بکەم. لەگەڵ کلاودیا ساڵی رابردوو زۆر لێك نزیك بووین..ئەویش دەیزانی خۆزێم خۆشدەوێت، رۆژێکیان هەر بۆ گاڵتە ئەڵقەیەکم لەپەنجە بوو، بە برادەرەکانم گوت: شووم کردووە کەچی کلاودیا گوتی: **"نا..ئەی خۆزێ؟!"** لەناکاورا ئەو قسەیەی کردوو..بێدەنگ بوو! زۆر بە پەرۆشەوە ئەو قسەیەی پێگوتم ..زۆر منی خۆشدەویست. نەیدەویست پێ لەخەونەکانم بنێم..کەچی ئەمساڵ برادەرێکی تر کلاودیای دەستەخۆشکی لێسەندوومو بەتەنیا ماومەتەوە نازانم لەگەڵ کێ رەسم بگرم. زۆر بێ هاودەمم".

جارناجاریش چاوەکانی لێك دەناو دەگریا. سەری دەختەسەر سەرینەکەو خەمزەدەییەکی زۆری پێوەدیار بوو..کە پێم دەوت دەگری..نا..نا..لیۆناردۆ ناگریم. بەردەوام دەبووەوە:" لیۆناردۆ تۆنازانی؟! خۆزێ هاوڕێم بوو، خۆشمدەویست، ئێستا تەنیام ئەویش

لێم ناپرسێت، نازانم بۆ لێم ناپرسێت. تۆ بزانە من سەفەری قاچارم کرد، یەکەم کەسێك کە هاتەوەلای خۆزێ بوو، ئەو کاتە گەڕابوەوە تراونا، دوایی زانیم ئەوڕۆژە تۆش لەوێ بوویت. پێم خۆش بوو تۆش ببینم و خواحافیزیت لێبکەم، بەلاَم خۆزێ باسی تۆی نەکرد..نا..لۆڤانا خۆزێ پێیگوتم لۆڤانا هاتبوو. ئەو باسە یەکێك بوو لە گومانەکانی خۆزێ؟ چونکە ئەو شەوە لیۆناردۆ گوتی: خۆزێ ناکرێ لۆڤانا بەمن بلێت نەمزانیووە تۆ لەمالّی خۆزێ بوویت و تۆش کە هاتیە ژووری گوتت لۆڤانا سلاَوت لێدەکات..من چۆن گومانێکم لە نێوان گوتن و نەگوتنداو زانین و نەزانیندا بۆ پەیدا نابێت.

لۆڤانا:" ئەوە زیاتر لەچوار مانگ دەبێت گەڕاومەتەوە خۆزێم نەبینیوە. ئەو رۆژە سەیری نامەکەم ئەکرد کە لەگەلّ دیارییەکەدا پێچابووم، گولێکی تێدایە گولەکە وشك ببوو...لیۆناردۆ ئەزانی زۆر هەستم بە نارحەتی کرد کەبینیم گولەکان وشك بوون، نەمتوانی بیگەیەنمە خۆزێ..وێران بووم ئەو ئەبوایە بێتەلام من لەسەفەر هاتبوومەوە..ئای لیۆناردۆ..ئەو رۆژە لەتراونا بووم..ئاغای" مارکۆس"م بینی، پێی وتم بە خۆزێ بلێ ئەوە بۆ سەرێك لەمالەوە ناداتەوە، زۆر دلخۆش بووم بەدیتنی ئاغای مارکۆس تۆ بزانە من کە دەچمەوە خۆ دەزانم خۆزێ لەمالّ نییەو لە خوێندنە بەلاَم زەنگێك هەر لێدەدەم دلّم پێی خۆش دەبێت..هەلێدەگرن، بەر لەوەی قسە بکەن دایدەخەمەوە، چونکە دەزانم خۆزێ هەمیشە لەمالّ نییە".

لۆڤانا:" زۆرجار بەتەنیا بەتەنیشت یادەوەرییەکانم دادەنیشمو دەگریم..ئای کەمن چەند هەست بە ئارامییەکان دەکەم کە خۆزێ دەبینم. تۆش هاورێی ئەویت وەلێ خۆزێ جارێك ناپرسێ..رۆژێك چوومە کۆلێژەکەیان..لۆزام بینی ئەویش هاورێیەکی خۆزێیە..وەکو من لەوانەیە زیاتریش بێت لای خۆزێ. هاورێی تریشی هەیە.."

گومانێکی تری خۆزێ ئەوە بوو کە نەکا من ئەو شەوە بە لۆڤانام گوتبێ لۆزای وەك دۆست خۆشدەوێت! لام سەیر بوو خۆزێ ئەو قسەیە دەکاتو لەدەمی لۆڤانا دەیگێرێتەوە..

سەیر بوو خۆزێ دەیان جار باسی ئەوەی دەکرد کە لۆزاو لۆڤاناو ئالونا گومان لەیەکتر دەکەنو چەندین جار شەڕیان بووە، خۆی وای دەگوت کەئەوان بە منیان گوتووە.."کەچی ئەو شەوە خۆزێ دەیویست ئەو گومانانە بخاتەسەر شانی لیۆناردۆ"، ئەگەر وای گوتبێت، لیۆناردۆ دڵنیا بوو کە شتێکی نوێ نییە لە لایان...چونکە زۆرجار گومانەکانیان لا دەبوونە راستی.

ئا هاورێیەکە ناوی ئالونایە..لۆڤانا وای هەست دەکرد ناینا سم..خۆزێم بینیو تۆزێك لێم تێپەڕیو دوایی گەڕایەوە وتی: "ئا..چۆنی لۆڤانا" چاكو چۆنیمان کرد، من لای قادرمەکان دانیشتبووم لەبەر ئەوەی لەگەڵ لۆزا بوو منی بیرچوو بوو..منی نەدیت..

لۆڤانا بێدەنگ دەبووەوە..من تەنها گوێم دەگرت..بەلاّم زۆریش وێران بووم. چەند جارێك پێم گوت چی دەکرێ من لەگەڵ خۆزێدا بیکەم..لۆڤانا:" نا..ناتوخودا..لیۆناردۆ". هەستم دەکرد پێی باشە، بەلاّم جارێکیان خۆزێ پێی گوتبووم نابێ چیتر قسە لەو پەیوەندییە بکەی. بۆیە لە قسەکانم دوو دڵ بووم. دواجار بێدەنگ بوو..بەدەنگ دەهاتەوەو دەیگوت: زۆرجار جوانو سۆزداریت دەخەیتە بەردەم کەسانێك کە تێیناگەن. پێم ناخۆش بوو ئەو قسانە بە خۆزێ بڵێ وەلێ خۆزێ زۆر دڵ رەق بوو. شەو وردە وردە رادەکشا..نەمدەزانی لۆڤانا ئەو شەوە خەوی نایەت..خۆشم ماندوو بووم. بەرەو رووی دانیشتبووم پیرۆزییەکانی ئەوم لە قسەکانی خۆزێدا دەدی..دەستی دەکردەوە قسەکردن..لیۆناردۆ جارێکیان بە خۆزێم گوت:" **بۆ پێم نالێیت خۆشمدەوێیت..هیچ دەنگی نەکرد..**" لۆڤانا لە قسەکانی دەپچڕا..زۆر لە قسەکانی تەواو نەدەکردن..گریان قورگی گرتبوو، ئەگەرچی من هەموو قسەکانم دەزانین. خۆزێ سەروبەری قسەکانی بۆ گێڕابوومەوە..کەچی ئەو شەوە رێگام بەخۆم نەدا ئەم باسە زیاتر قوڵبێتەوە..چونکە خۆزێم لەرۆحەوە خۆشدەویستو لۆڤاناش هاوڕێم بوو.

لۆڤانا دەیگوت: "**یەکەم جار کە ماڵمان لە قاجار گەڕایەوە تراوناو لەخوێندن وەرگیرابووم کەسم لەتراونا نەدەناسی تاوەکو سەرو پرسیاری ئەو کۆلیژەی لێبکەم کە لێی وەرگیراو، تەنیا پێیان گوتبووم**

خـۆزێ مـارکۆس‌و مـارکۆ ژاکـاریۆ لـەو رشـتەیە دەخـوێنن، بۆیـە بەدوایاندا گەڕام..مارکۆو خۆزێ زۆرجار لەبەردەم کتێبخانەی براکەی پـاولۆ دادەنیـشتن..بۆیـە رۆژێکیـان چـوومە بـەردەم کتێبخانەکـەو سەروپرسیاری ئەوانم کرد، ئەو رۆژە لەوێ نەبوون، براکەی پاولۆ ژمرەی تەلەفۆنی هەردووکیانی پێدام، من یەکەم جار زەنگی تەلەفۆنی ماڵی مارکۆم لێدا بەڵام لەوێ نەبوو، بۆیە دواجار زەنگی ماڵی خۆزێم لێداو دوای ئەوە بووین بەهاوڕێ...ئەوە بوو ئا..لیۆنـاردۆ. مـن یەکـەمجار ژمرەی تەلەفۆنی مارکۆم لێدابوو، وەلێ کە ژمرەکان هەڵەیان کرد منیش بەهۆیەوە بووم بە هاوڕێی خۆزێ" ..بێدەنگ دەبووەوە..منـیش هـەر هیچ قسەیەکەم نەدەکرد.

جارناجار باسـەکەم دەگـۆڕی..ئـێ لۆڤانـا لەگـەڵ شـیعر خوێندنـەوەدا چـۆنی؟ زەردەخەنەیـەك دەیگـرت، دەیزانـی مـن خـۆم لەباسـەکەی لادەدەم. لۆڤانا دیسان قسەی دەکردەوە.."لەوانەشە خۆزێ کەسێکی تری خۆش بووێت، چـونکە ئێمـە تـەنیا هـاوڕێین، خـەتای خۆشـە"، لێـرەوە لیۆنـاردۆ دەیزانـی کـە هـەموویان خۆزێیـان خۆشـدەوێت‌و هەمووشیان گومانیان لێی هـەبوو، سـەیرە چـۆن خۆشەویـستی لـەنێو گومانـدا دەکرێـت؟ بێـدەنگ دەبـوو..تـاوەکو کـات بـووە نیـوەی شەو..لۆڤانا شەوێکی وێرانمان بوو، نا شـەوێکی خـۆش بـوو..زۆرمـان باس لەتەنیایی ئینسانەکان‌و خۆمان کرد..نەزانم نا مورتـاحی..بـەڵام لۆڤانا ئەبێ بخەوم.

"لۆڤانا لە ژوورەکەی لیۆناردۆ خەوتو ..لیۆناردۆش لە ژووره ساردو گەورەکەی ئەو دیو، کە پڕبوو لە یادەوەرییەکانی لەگەڵ ماریانا..بۆیەش هەردەم لیۆناردۆ کە ماریانا لەوێ نەدەبوو لە ژووره بچووکەکەی دەخەوت..کە ئەو شەوە لۆڤانا لێی خەوتبوو.." شەوباش لۆڤانا ..شەوباش لیۆناردۆ.

-٨-

بەیانی لۆڤانام بە ماشێنێك بردەوە بەردەرگای ماڵەوەیان کە لەگەڕەکێکی تری شاری سیتمۆر بوو. بەرەو ڕۆژنامە کۆمۆنیستیەکە گەڕامەوە، هەمان ڕۆژ کە پشووی خۆزێ بوو، تەلەفۆنم بۆ کردوگوتم: نیوەڕۆ دێمە لات..چی دەڵێیت پێی خۆش بوو، کەچووم..ئەو ڕۆژە میلۆناش لەوێ بوو میلۆنای هاوڕێمان سۆزانای کچە جوانی تراونای خۆشدەویست، پاش ماوەیەك لەخۆشەویستیان سۆزانا لە میلۆنا زویر ببوو، دواتر شووی کردو، کاتێکی ناخۆشو زەمەنێکی پڕ غەدرو گوناهی بۆ میلۆنا جێهێشت. بۆیە میلۆنا زۆرجار دەیگوت سۆزم داوە کە خۆشەویستیەکی ئەفلاتونیانە بژیم، دوایی میلۆنا ڕۆیشتو تەنها منو خۆزێماینەوە..زۆر وێران بووم، وێرانیەکانی شەوی رابردووم بەتەوێڵەوە دیاربوو..میلۆنا پێش ڕۆیشتنی چەند قسەیەکی کرد، بەڵام لەبەر بێ تاقەتی خۆم وتم: لەکاتی خۆی وەڵامت دەدەمەوە.

خۆزێ پرسی ئەم شەو چی بوو؟!!

لیۆناردۆ: زۆر دانیشتین لەگەڵ لۆڤانا..باسی زۆر شتمان کرد. خۆزی گوتی:" **باسی منیشتان کرد؟!** نەمویست بڵێم نا..بەلاّم بەر لەوەی پێی بڵێم..ئا چەند ساتێکیش باسی تۆمان کرد. گلەیی ئەوەم لێی کرد کە رۆیشت..بەهەرحاڵ..هەستم کرد زۆر پێی ناخۆش بوو لەگەڵ لۆڤانا باسی ئەوم کردوە. بێدەنگ بووم جگەرەیەکم داگیرساند..ئەویش بێدەنگ، نەم دەویست قسە بکەم..بۆیە دوای نانخواردن کاتژمێر سێی نیوەڕۆی رۆژی دواییمان دانا یەکتر ببینین. لە وادەی خۆی خۆزی هاتە رۆژنامە کۆمۆنیستیەکەو لەوێ بەرەو ماڵ بووینەوە، شەو لەماڵی ئێمەو لەتەنیشت کڵێسەکەی مەریەمدا بەیەکەوە بووینو زۆر قسەمان کرد کات درەنگ بوو، مەبەستم بوو قسە لەو شەوە بکەم، چونکە هەستم بەوە دەکرد نەوەکا خۆزێ هیچ گومانێکی لەمن هەبێت؟!! نەمتوانی بەروونی قسە بکەم بەلاّم لە قسەکانی دیاربوو سەرەتا بێدەنگ لە بەرامبەر قسەکانی من راکشاوو منیش زۆر لەو بێدەنگیە بێزار بوومو راکشام..

دوایی خۆزێ هەڵسایەوەو وەلاّمی دامەوە: دیسان باسی ئەوەی کرد کە کاتی خۆی چی بە پاولۆو میلۆنا گوتووە. پێم ناخۆش بوو کە بۆ یەکەمجار خۆزی منو هاوڕێکانی تری وەك یەك حساب دەکات.

وتی: ئەمرۆ لۆڤانام لە کۆلێژی زمان بینی، قسەمان کرد پێمگوت: نابێ بەهیچ شێوەیەك مەسەلەی من لەگەڵ لیۆناردۆو هاوڕێکانی ترم باس بکەی.. وادیارە خۆزێ چووبووە لای لۆڤاناو نیگەرانییەکانی

وایان لێکردوه خۆی بۆ نەگێراوه تا ئەو کاتەی من قسەکانی بەتەواوی بــۆ بــاس دەکــەم. ئــەو شــەوه لیۆنــاردۆ زۆر دڵــی شــکاو قــسەی نەکرد..قسەکانی خۆزی تورەیــیان پێوه دیار بوو.

لیۆنـاردۆ بـەخۆزێی گـوت:" **خـۆزێ مــن تــۆم خۆشـدەوێت، لۆڤانـاو هەموو هاورێکانی ترم لەرێگای تۆوه ناسین..زۆرچاك دەكرێ من باس لە هـیچ مەسـەلەیەك نەكـەمو ئەگـەر دەشـتەوێ واز لەهاورێیـەتیان دەهێنم**"..

خۆزێ: "**نامەوێ سەری خۆت بەهەندێ مەسەلە بێشێنی، هاورێیـەتی کردنی ئەوانیش پەیوەندی بەمنەوه نییە**".

زۆر نیگەران بووم، هەستم بە رووشانی ناخم کـرد تێبینـی قـسەکانی خۆزێم کردبوو، هەندێ مەسەلەی کە پێشتر خۆزی بـۆی باسـکردبوومو خۆشم کەم تازۆر ناگام لێیبوو، دەمبینی خـۆزی ئـەو شـەوه قـسەکانم بەشێوەیەکی دیکە بۆ باس دەکات، دەیویست شتەکانم لێ بشارێتەوه! بەگومانیش بووم لەو بۆچوونەی خۆم؟!! بەلام...

ئینسان پەیوەندییە روحیەکانی لە شوشەن، تەنكو هەمووشیان جوانی خۆیان هەیە..من خـۆزێم لەهـەموو برادەرەکـانی تـر خۆشتردەویـست، بۆیــە دەنگــم نــەکرد هــەقی ئەویــشی تیــا بــوو، چــونکە زۆری پــێ گوتبووم..نابێ قسە لەمەسەلەی منو لۆڤانا بکەی..ئـەو شـەوه دوای ئەوەی قسەی هاورێیــەتی خۆمانـان کـرد هـیچ گومانێکمـان لەیـەکتر نەبوو. کردمانە گاڵتەو تۆزێك پێکەنینو پێکەکانمان هەڵدانو بـەیانی

زوو ئـەو چـووە خوێنـدنو منـیش بـەرەو رۆژنامەکـە بوومـەوە. بۆیـە خۆزیم خۆشدەویست چونکە راستی دەوتو کە ماریاناش لەوێ نـەبوو زۆر دڵنەوایی دەکردم..

"ئەو ئیمانی بەهاوڕێیەتی خۆیو لیۆناردۆ هەبوو، خۆزی کە هاوڕێی منداڵی لیۆناردۆ بوو پەیوەندییەکی روحیان لەنێواندا هەبوو، خـۆزی دەیزانی لیۆناردۆ ماریانای خۆشدەوێت، لیۆناردۆش دڵنیابوو کەخۆزی ئەوی خۆشدەوێت"..

لیۆناردۆ دەیگوت: هەر ناناارامیـەکی نێـوان هـاورێ خۆشەویـستەکان چەند گریانیشیان بـەدواوە بێـت، بـەڵام روودانیـان بەشـێك لـەجوانیو بەشێك لە ناشیرینیو بەشێك لـە خۆشەویـستیو بەشـێك لـەرۆحو لـە یەکجەستەیان دەبەنو بەشێك لە نائینسانیەتەکانو بەشـێك لـەژیانمان لە زەمەنمانو بەشێك لەرابردوومان وێران دەکەنو ئایندەشمان دەخەنـە بـەردەم رووشـانو ئـەوەی بڵـێین ئـەو درزانـە پێویـستیان بـە زیـاتر خۆشەویستی هەیە. ئەگەرنا کە گومانەکان گەورەبوونو خوشەویـستی پێیان رانەگەیـشت، ئـەوا بـەرەو یـەقین دەچـن. پەیوەندییـە روحیـەکانی ئینسان لە شووشەنو هەریەکەیان حەقیقەتێکی خۆی هەیـەو حەقیقـەتی رەهاش لەلای هیچ کەسـێکمان نییـە..لیۆنـاردۆ لەگـەڵ ئەمـەش لـەلای هاوڕێکانی تری دەیگوت ئێستاش خۆزێم هەر خۆشدەوێت..خۆزێش ئـەو نۆڤلێتەی بەر لەبلاوبونەوەو لە ساڵی ۱۹۰۰و لەشەوێکی پاییزییدا لـە کاتی خەوتنی لیۆناردۆدا خوێندبوەوە.

کتێبەکانم:

کتێبی نووسین:

١- **مۆمیای عەرشی سپێدەیەك** / شیعر/ لەبلاوکراوەکانی سەنتەری ئا ٢٠٠٠.

٢- **دیموکراسیەت جیاوازی و پێکەوەژیان** / نووسین/ لەبلاوکراوەکانی سەنتەری ئا ،سالی ٢٠٠٢.

٣- **دەربارەی عەلمانیەت** /نوسین/ بەهاوبەشی " ئیسماعیل کوردە ، بەختیار عەلی ، شاهۆ سەعید، هەلکەوت عەبدوللا، جەمال حسین، توانا ئەحمەد" / لەبلاوکراوەکانی سەنتەری ئا ،سالی ٢٠٠٢.

٤- **عەلمانیەتی ئەوان و نیگەرانی ئێمە**/ نوسین/ لەبلاوکراوەکانی سەنتەری ئا ٢٠٠٥/.

٥- **وێنەکانی لەبەر باران ونکردووە/ شیعر**/ لەبلاوکراوەکانی سەنتەری ئا٢٠١٠.

٦- **لەناو گێژاوی سیاسەتدا/مێزگەردو گفتوگۆ**/ لەبلاوکراوەکانی سەنتەری ئا ٢٠١٠

٧- **١٩٠٠ تێپەڕیوە/ نوڤلێت**/ لەبلاوکراوەکانی سەنتەری ئا ٢٠١٠.

کتێبی وەرگێردراو:

٨- **چەپ، دیموکراتیەت، خۆبەئیسلامکردووەکان**/ نووسینی: د. ڕەفعەت ئەلسەعید/ لەعەرەبیەوە وئیسماعیل کوردە/٢٠٠٠/.

٩-**گیروگازی چەمکی کۆمەلی مەدەنی**/ نوسینی : د. کەریم ئەبو حەلاوە/ بەهاوبەشی لەعەرەبیەوە/ "و: ئیسماعیل کوردە، ڕەوشت ڕەشید، نووری بیخالی"/چاپی یەکەمی لەبلاوکراوەکانی سەنتەری ئا،سالی ٢٠٠٣/ چاپی دووەمی لەبلاوکراوەکانی سەنتەری ئا ٢٠٠٤.

١٠- **مارتن هایدگەر**/کۆمەڵێك نوسەر/ و: ئیسماعل کوردە/ چاپی یەکەمی لەبلاوکراوەکانی سەنتەری ئا ٢٠٠٣/ چاپی دووەمی لەبلاوکراوەکانی دەزگای ئاراس٢٠٠٨/.

١١-**قوتابخانەی فرانکفۆرت، لەروانگەیەکی مارکسیەوە**/ نووسنی: فیل سلیتەر/ بەهاوبەشی لەعەرەبیەوە " و: ئیسماعیل کوردە، رێبین رەسوڵ ئیسماعیل، نووری بێخاڵی"/پێداچوونەوەی نورەددین سەعید وەیسی/ لەبلاوکراوەکانی سەنتەری ئا ٢٠٠٣/.

١٢-**قوتابخانەی فرانکفۆرت لەهۆرکهایمەرەوە تا هابرماس**/ نوسنی: د. عەلا تاهیر/ بەهاوبەشی لەعەرەبیەوە/ و: ئیسماعیل کوردە، جەمال پیرە/ لەبلاوکراوەکانی سەنتەری ئا ٢٠٠٥/.

١٣- **کۆتایی مێژوو، دوایین مرۆڤ**/ نوسینی : فرانسیس فۆکۆیاما/ لەعەرەبیەوە" و: ئیسماعیل کوردە" پیداچوونەوەی"رێبین رەسول ئیسماعیل" لەبلاوکراوەکانی خانەی وەرگێران/ سلێمانی٢٠٠٨.

١٤- **سەرمایەداری یان دیموکراتی؟** /نوسینی مارك فۆرباییە/ و: ئیسماعیل کوردە/ پێداچوونەوەی " رێبین رەسوڵ ئیسماعیل. لەبلاوکراوەکانی خانەی وەرگێران/ سلێمانی٢٠٠٨.

١٥- **بونیادنانی دەوڵەت/فرانسیس فۆکۆیاما/و:ئیسماعیل کوردە**/ لەبلاوکراوەکانی خانەی وەرگێران/ سلێمانی٢٠٠٩.